

USNESENÍ

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu Mgr. Šárky Petrové a soudců JUDr. Jiřího Petržálka a JUDr. Igora Pařízka ve věci

žalobkyně:

██████████, narozená ██████████
bytem ██████████, ██████████
zastoupená advokátkou Mgr. Lenkou Korečkovou
sídlem Staré náměstí 65, 516 01 Rychnov nad Kněžnou

proti

žalovaným:

1. ██████████, narozený ██████████
bytem ██████████, ██████████
2. ██████████, narozený ██████████
bytem ██████████, ██████████
3. ██████████, narozený ██████████
bytem ██████████, ██████████

o vrácení daru

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 22. 11. 2022 č. j. 13 C 92/2020-63

takto:

Rozsudek okresního soudu se **zrušuje** a věc se **vrací** okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Okresní soud shora citovaným rozsudkem zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala určení, že žalobkyně a třetí žalovaný jsou vlastníky podílu o velikosti ideální 1/2 na nemovitých věcech, a to pozemcích parc. č. ██████████, parc. č. ██████████, parc. č. ██████████ v katastrálním území ██████████ a dále na stavební parcele číslo stavební ██████████, jejíž součástí je stavba č. p. ██████████, rodinný dům, v katastrálním území ██████████ s tím, že se jedná o bezpodílové spoluvlastnictví manželů, a že žalobkyně a třetí žalovaný jsou bezpodílovými spoluvlastníky pozemkové parcely č. ██████████ v katastrálním území ██████████, pozemkové parcely č. ██████████ v katastrálním území ██████████ a st. ██████████, jejichž součástí je stavba bez čísla popisného/čísla evidenčního v katastrálním území ██████████ (výrok I/). Současně zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala uhrazení obvyklé ceny části daru, darované prvému žalovanému dne 3. 11. 2016 smlouvou darovací – pozemkové parcely číslo ██████████ v katastrálním území ██████████, a dále za pozemkové parcely ██████████, p. č. ██████████, p. č. ██████████ a p. č. ██████████, vše v katastrálním území ██████████ (výrok II/). Zároveň zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala uhrazení obvyklé ceny části daru, darované druhému žalovanému dne 3. 11. 2016 smlouvou darovací za podíl o velikosti 1/2 na nemovitých věcech, a to pozemkové parc. č. ██████████, p. č. ██████████, p. č. ██████████ v katastrálním území ██████████, a dále na stavební parcele číslo stavební ██████████, jejíž součástí je stavba č. p. ██████████ rodinný dům, v katastrálním území ██████████ (výrok III/). Žádnému z účastníků nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV/).

Žalobkyně se domáhala určení vlastnictví k označeným nemovitostem z titulu vrácení daru a uhrazení obvyklé ceny u nemovitostí, které prvému a druhému žalovanému darovala a u kterých již není možné dar vrátit. Tvrdila, že odvolala svůj dar ve vztahu k prvému a druhému žalovaným proto, že se k ní tyto žalovaní chovali nevděčně, ubližovali jí i osobám jí blízkým. Na základě provedeného dokazování měl okresní soud prokázáno, že první žalovaný je vlastníkem stavební parc. [REDAKCE], jejíž součástí je stavba, parc. č. [REDAKCE], [REDAKCE] a [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE]. Druhý žalovaný je vlastníkem stavební parc. [REDAKCE], jejíž součástí je stavba bez čp/če, a pozemků parc. č. [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE]. Dále je druhý žalovaný vlastníkem pozemku p. č. [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE] a pozemku p. č. [REDAKCE] a [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE]. Žalovaní uvedené nemovitosti nabyli darovací smlouvou ze dne 29. 11. 2016, jejímiž účastníky byli žalobkyně a třetí žalovaný jako dárce a první a druhý žalovaní jako obdarovaní. Dne 28. 2. 2020 odvolala žalobkyně dar prvému žalovanému, a to 1/2 p. p. č. [REDAKCE], p. p. č. [REDAKCE], p. p. č. [REDAKCE] a [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE] a st. p. [REDAKCE], jejíž součástí je stavba č. p. [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE], a vyzvala jej k úhradě částky odpovídající obvyklé ceně části daru, a to pozemků parc. č. [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE] a [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE] a p. p. č. [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE]. Dne 28. 2. 2020 odvolala žalobkyně dar druhému žalovanému, a to pozemků parc. č. [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE] a [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE] a p. p. č. [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE], a vyzvala jej k úhradě částky odpovídající obvyklé ceně části daru, a to 1/2 p. p. č. [REDAKCE], p. p. č. [REDAKCE], p. p. č. [REDAKCE] a [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE] a st. p. [REDAKCE], jejíž součástí je stavba č. p. [REDAKCE] v k. ú. [REDAKCE]. Okresní soud uzavřel, že nemá za prokázané, že by se první a druhý žalovaní dopustili jednání, které by bylo v rozporu s dobrými mravy. Při právním posouzení uplatněného nároku vycházel z ust. § 2072 z. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Zabýval se otázkou, zda došlo k zjevnému porušení dobrých mravů. Odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu, a to rozsudek sp. zn. 33 Cdo 942/2012, z něhož citoval. Uvedl, že z provedeného dokazování vyplývá, že v rodině účastníků sice panovaly napjaté vztahy, nelze však uzavřít, že by důvodem těchto napjatých vztahů bylo chování žalovaných. Spíše se jeví, že prvotní příčinou celého sporu byl rozpad manželství žalobkyně a třetího žalovaného a protiprávní užívání domu [REDAKCE] a [REDAKCE]. V dané věci je zřejmé, že i žalovaná, pokud hovoří o tom, že nemohla užívat nemovitost, ke které jí svědčilo věcné břemeno, činila tak proto, že měla obavy z třetího žalovaného, a proto, že její děti, [REDAKCE] a [REDAKCE], kteří se uzavřením soudního smíru zavázali byt v domě vyklidit, neměly možnost jiného bydlení. Proto žalobkyně pronajala jiný byt sama. Z provedeného dokazování vyplynulo, že žalovaná nemovitost opustila dobrovolně, když z výsledku svědků i samotné žalobkyně vyplynulo, že tak učinila proto, aby zajistila bydlení pro svoje děti. Z provedených důkazů vyplývá, že pokud se chtěla do nemovitosti dostat, nikdo jí v tom nebránil a na požádání obdržela klíče od nemovitosti. Pokud mezi účastníky docházelo ke konfliktům, pak k těmto konfliktům docházelo více mezi třetím žalovaným a žalobkyní než mezi ostatními žalovanými a žalobkyní. Z výsledku svědkyně [REDAKCE] vyplynulo, že právní jednání směřující k odvolání daru žalobkyní bylo motivováno spíše zajištěním bydlení pro [REDAKCE] a [REDAKCE] než proto, že by skutečně došlo k jednání, které by zakládalo právo na odvolání daru. Případné rozdíly mezi účastníky nelze charakterizovat jako jednání, které by bylo možné objektivně posuzovat jako hrubé porušení dobrých mravů, a nelze konstatovat, že by tvrzené a neprokázané jednání prvního a druhého žalovaného, slovy citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 942/2012 „z hlediska svého rozsahu a intenzity a při zohlednění vzájemného jednání účastníků právního vztahu nevzbuzovalo z hlediska společenského a objektivizovaného (nikoliv jen podle subjektivního názoru dárce) pochybnosti o hrubé kolizi s dobrými mravy“. Jelikož okresní soud dospěl k závěru, že tvrzené chování prvního a druhého žalovaných nenaplnuje intenzitou kvalifikované porušení dobrých mravů, nepřistoupil k poučení ve smyslu § 118a odst. 3 zák. č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), ve vztahu k žalobkyni a jejím tvrzením o porušení dobrých mravů, neboť i kdyby žalobkyně prokázala, že se žalovaní chovali

skutečně tak, jak tvrdila, pak by ani tato skutečnost nemohla vést k jinému závěru. Ze stejných důvodů okresní soud nevyhověl žalobě ani v té části, ve které se žalobkyně domáhala náhrady hodnoty daru, když v mezidobí se změnila vlastnická struktura žalobou napadených nemovitostí. Vzhledem k právním závěrům také nepřistoupil k poučení žalobkyně, aby přesně vyčíslila hodnotu daru, který měl být nahrazen, případně navrhla důkazy k prokázání výše žalovaného nároku. Tento postup zvolil s ohledem na zásadu ekonomie řízení.

Proti tomuto rozsudku podala včas odvolání žalobkyně. Vytýkala okresnímu soudu, že na základě provedených důkazů dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním a že rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Připomněla, že darovací smlouvou ze dne 3. 11. 2016 jí a třetímu žalovanému byla zřízena služebnost doživotního a bezplatného užívání bytu sestávajícího z pokoje, kuchyně, koupelny a WC. Byt je přístupný vpravo z hlavní chodby v 1. nadzemním podlaží rodinného domu čp. ■■■. Dále bylo zřízeno právo spoluužívání, společně s podílovými spoluvlastníky, zádveří, hlavní chodby, sklepa, půdy, včetně přístupových schodů v rodinném domě a hospodářské prostory. Poukazovala na to, že z provedených důkazů, zejména z její účastnické výpovědi a z výpovědi svědkyň ■■■ a ■■■ vyplynulo, že žalobkyně nemohla nejméně po dobu šesti měsíců předmětné nemovité věci užívat, bydlet v nich a využívat svých práv plynoucích ze služebnosti. Zdůraznila, že bylo prokázáno, že žalovaní 1/ a 2/ na ni měli kontakt, věděli, kde žije, a v případě „pouhé“ výměny zámků z jiných důvodů, než z důvodu zamezení přístupu žalobkyni do domu čp. ■■■, jí mohli klíče předat. Tvrdila, že však žalovaní neměli zájem jí klíče předat a umožnit jí volný přístup do domu, aby mohla vykonávat práva plynoucí ze služebnosti. Nesouhlasila se závěrem okresního soudu, že vztahy v rodině nebyly napjaté z důvodu chování žalovaných. Uvedla, že na svoji žádost klíče od domu neobdržela, žalovaní ji vyháněli. Klíče jí byly předány až na žádost za přítomnosti třetí osoby, tj. za přítomnosti svědkyně ■■■. Pod tlakem, že by incident viděla třetí osoba, jí žalovaní klíče předali. Dovozovala, že vzhledem k tomu, že jí žalovaní neumožnili výkon služebnosti, hrubě tím porušili dobré mravy. Namítala, že i dle judikatury (odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2781/2009) se jedná o nevděk obdarovaného vůči dárci také v případě, kdy obdarovaný omezí či znemožní výkon služebnosti dárce. Zdůraznila, že v důsledku jednání žalovaných 1/ a 2/ neměla přístup do svého obydlí, nemohla vykonávat práva plynoucí ze služebnosti užívání bytu, de facto si nemohla ani převzít osobní věci z předmětných prostor. Klíče neměla od února 2020. Navrhla, aby byl napadený rozsudek okresního soudu zrušen a věc byla vrácena okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaní 1/, 2/ a 3/ se k odvolání žalobkyně nevyjádřili.

Odvolání žalobkyně je důvodné.

Podle § 2072 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), ublížil-li obdarovaný dárci úmyslně nebo z hrubé nedbalosti tak, že zjevně porušil dobré mravy, může dárce, neprominul-li to obdarovanému, od darovací smlouvy pro jeho nevděk odstoupit. Byl-li dar již odevzdán, má dárce právo požadovat vydání celého daru, a není-li to možné, zaplacení jeho obvyklé ceny.

Dle § 2072 odst. 2 o. z. odůvodňují-li to okolnosti, považuje se za nevděk vůči dárci také zjevné porušení dobrých mravů vůči osobě obdarovanému blízké.

Žalobkyně k nevděku žalovaných 1/ a 2/ v žalobě, kterou u soudu podala dne 30. 3. 2020, tvrdila, že při užívání domu s ní žalovaní 1/ a 2/ jako s ■■■ jednali hanlivě, urážlivě a ponižujícím způsobem, opakovaně ji vulgárně oslovovali, neumožnili jí, aby se důstojně myla v prostorách k tomu určených, spotřebovali jí nakoupené topivo. Podali žalobu na vyklizení nemovitostí proti ■■■ (dcera) a ■■■ (syn), kteří dům užívali spolu s žalobkyní, přitom jim bylo známo, že ■■■ o žalobkyni pečuje a pobírá na ni příspěvky na péči. Z téhož důvodu byla nucena vystěhovat se z domu, neboť na ■■■ je do určité míry závislá. I po odstěhování s ní žalovaní jednali vulgárně

a ponižujícím způsobem. V období od dubna 2019 do února 2020 jí znemožňovali výkon služebnosti. Opakovaně se po odstěhování snažila do domu dostat, avšak pro výměnu zámků se do domu nedostala (klíče jí předali 10. 2. 2020 za přítomnosti [REDACTED]). Žalovaný 1/ jí nevrátil zápůjčku ve výši 20 000 Kč. Uvedená tvrzení korespondují se skutečnostmi uvedenými ve výzvě k vrácení části daru a zaplacení obvyklé ceny části daru ze dne 28. 2. 2020. Ve výzvě jsou vytýkané skutečnosti podrobnější. Výzva byla žalovaným 1/ a 2/ doručena, když na ni reagovali přípisem bez data, který byl doručen zástupkyni žalobkyně dne 12. 3. 2020.

Ve výzvě k vrácení daru žalobkyně uvedla, že s ní jako s [REDACTED] žalovaní jednali velmi hanlivým, urážlivým a ponižujícím způsobem a opakovaně ji vulgárně oslovovali, a to i ve stavu vysoké opilosti. Neumožnili jí, aby se důstojně myla v prostorách k tomu určených a přes její výslovný nesouhlas přebudovali špajz, který užívala několik desítek let, na koupelnu, kterou pro jejich nesouhlas nemohla užívat. Spotřebovali jí nakoupené topivo. Podali žalobu na vyklizení nemovitosti proti [REDACTED] (dcera) a [REDACTED] (syn), kteří dům užívali spolu s žalobkyní, přitom jim bylo známo, že [REDACTED] o žalobkyni pečuje a pobírá na ni příspěvky na péči. Považovala tento počín za útok na svoji osobu, neboť na [REDACTED] je do určité míry závislá. Byla nucena se z domu vystěhovat, stalo se tak na konci března 2019. I po odstěhování s ní žalovaní jednali vulgárně a ponižujícím způsobem. Opakovaně jí znemožňovali výkon služebnosti již od dubna 2019. Po odstěhování se opakovaně snažila do domu dostat, avšak pro výměnu zámků se do domu a pro své osobní věci a zařízení domácnosti nedostala. Naposledy požadovala umožnění vstupu do domu dne 10. 2. 2020, žalovaní se opět chovali k žalobkyni vulgárně, oslovovali ji „vole“, opakovali, že tam nemá, co dělat, že se vystěhovala a dům patří jen jim, ať žalobkyně „vypadne“. Žalovaný 1/ jí navíc nevrátil částku 20 000 Kč z titulu zápůjčky.

K prokázání tvrzení o nevděku navrhla výpověď svoji a výpověď žalovaných 1/, 2/ a 3/ a výpověď svědků [REDACTED] a [REDACTED].

Okresní soud se důsledně nezabýval jednotlivými žalobkyní popisovanými jednáními žalovaných 1/ a 2/, v nichž žalobkyně spatřovala nevděk žalovaných. Pozornost zaměřil pouze na skutečnost vystěhování se žalobkyně z domu č. p. [REDACTED], které souviselo s nuceným vyklizením dětí žalobkyně (dcery [REDACTED] a syna [REDACTED]). Ohledně této skutečnosti je třeba okresnímu soudu přisvědčit v jeho závěru, že z domu se žalobkyně odstěhovala dobrovolně právě v souvislosti s vystěhováním svých dětí, dokonce sama zajistila náhradní bydlení, do něhož se všichni tři nastěhovali. Dále měl okresní soud prokázáno, že v rodině účastníků panovaly napjaté vztahy. Neměl však za prokázané, že důvodem napjatých vztahů bylo chování žalovaných 1/ a 2/. Konstatoval, že případné drobné rozmíšky nelze charakterizovat jako hrubé porušení dobrých mravů. Neobjasnil však, jaké chování považuje za drobné rozmíšky.

Další jednání žalovaných 1/ a 2/, v nichž žalobkyně spatřovala jejich nevděk, okresní soud neposuzoval. Nezabýval se tvrzením žalobkyně, že s ní žalovaní 1/ a 2/ jednali hanlivě, urážlivě, ponižujícím způsobem a vulgárně ji oslovovali. Nevěnoval se tvrzení žalobkyně o tom, že jí žalovaní odírali přístup do nemovitosti a klíč od nemovitosti jí předali až zhruba po 10 měsících od jejího vystěhování. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že i když se žalobkyně z domu odstěhovala dobrovolně, nadále jí svědčila služebnost doživotního a bezplatného užívání bytu sestávajícího z pokoje, kuchyně, koupelny a WC v prvním nadzemním podlaží domu č. p. [REDACTED]. Z obsahu spisu se nepodávají žádné informace o tom, že by snad posléze toto věcné břemeno bylo zrušeno či zaniklo. Žalobkyně tak měla i po odstěhování právo jej nadále vykonávat a tudíž jí nemohl být přístup do domu odíráván. Okresní soud se nezabýval tvrzením žalobkyně, že po dobu, kdy ještě bydlela v č. p. [REDACTED] a užívala byt z titulu služebnosti, jí žalovaní 1/ a 2/ měli znemožnit užívání koupelny a spotřebovali žalobkyní zajištěné topivo. Pominul také tvrzení žalobkyně, že jí žalovaný 1/ nevrátil zápůjčku 20 000 Kč.

Okresní soud v bodu 30. odůvodnění rozsudku učinil závěr, že „tvrzené chování prvního a druhého žalovaných nenaplnuje intenzitou kvalifikovaného porušení dobrých mravů“, proto nepřistoupil k poučení ve smyslu § 118a odst. 3 zák. č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), ve vztahu k žalobkyni a jejím tvrzením o porušení dobrých mravů, neboť i kdyby žalobkyně prokázala, že se žalovaní chovali skutečně tak, jak tvrdila, pak by ani tato skutečnost nemohla vést k jinému závěru než tomu, který je uveden v čl. 29. tohoto rozhodnutí. Z uvedeného vyjádření není zřejmé, zda tím má okresní soud na mysli jen jednání žalovaných 1/ a 2/ vytykávané žalobkyní, které podrobněji rozebral v bodu 29. odůvodnění, či zda má na mysli veškeré žalobkyní vytykávané jednání žalovaných 1/ a 2/ vůči ní.

S ohledem na shora uvedené výhrady odvolací soud hodnotí rozsudek okresního soudu jako nepřezkoumatelný. Proto jej podle § 219a odst. 1 písm. b/ o. s. ř. zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení (§ 221 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

V dalším řízení se okresní soud bude zabývat jednotlivě každým žalobkyní vytykáným jednáním žalovaných 1/ a 2/ vůči ní, v němž žalobkyně spatřuje nevděk žalovaných 1/ a 2/. Z tohoto posuzování je již vyloučeno žalobkyní vytykávané jednání žalovaných 1/ a 2/ spočívající v tom, že podali žalobu na vyklizení nemovitostí proti [redacted] (dcera) a [redacted] (syn), ačkoli jim bylo známo, že [redacted] o žalobkyni pečuje a pobírá na ni příspěvky na péči. Uvedené jednání okresní soud v napadeném rozsudku správně posoudil tak, že v něm nelze spatřovat rozpor s dobrými mravy, když žalovaní 1/ a 2/ tímto způsobem vykonávali a chránili své vlastnické právo. Jinak by na uvedené jednání mohlo být nahlíženo, pokud by [redacted], která měla o žalobkyni pečovat, užívala v nemovitosti žalovaných 1/ a 2/ stejný byt jako žalobkyně. Taková skutečnost se však z tvrzení žalobkyně a z obsahu spisu nepodává. Bude-li okresní soud k některému z popisovaných jednání představujících podle žalobkyně nevděk žalovaných 1/ a 2/ postrádat dostatečné skutkové vylíčení, poučí žalobkyni ve smyslu § 118a odst. 1 o. s. ř., jaká tvrzení je třeba doplnit. Stejně tak ji ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. poučí o jejím důkazním břemenu k prokázání tvrzených skutečností. Následně zváží, zda všechna ze žalobkyní vytykávaných chování žalovaných 1/ a 2/ či některé z nich vůči ní lze charakterizovat jako nevděk ve smyslu § 2072 odst. 1 o. z. a zda tedy jsou naplněny důvody pro odvolání daru.

Nové rozhodnutí okresní soud řádně odůvodní v souladu s ust. § 157 odst. 2 o. s. ř. Neopomene také rozhodnout o nákladech odvolacího řízení (§ 224 odst. 3 o. s. ř.).

Poučení:

Proti tomuto usnesení není odvolání ani dovolání přípustné.

Hradec Králové 28. února 2023

Mgr. Šárka Petrová v. r.
předsedkyně senátu